

TEKS 1

Die verslawende misdaadfiksie van Penny en Sigurdardottir*deur Mariana Malan*

- 1 Sekere misdaadskrywers se nuwe boeke koop jy dadelik teen volprys, sonder om 'n oog te knip. Daar is geen kans dat 'n nuwe roman van **Louise Penny** of **Yrsa Sigurdardottir** stof gaan vergader nie. Hul werk is verslawend.
- 2 **Penny**, wat 'n Kanadese burger is, se verhale speel af in die dorpie Three Pines. Dis so klein en geheimsinnig dat dit nêrens op 'n kaart van die provinsie Quebec gevind kan word nie. Die mense wat daar woon en die eenaardige moorde wat gepleeg word, is vervleg met die lewe van die speurder Armand Gamache.
- 3 Die dertiende en veertiende boeke in haar reeks oor Three Pines is *Glass Houses* en *Kingdom of the Blind*. Gebeure in hierdie twee boeke volg direk op mekaar en dit maak sin om hulle so gou moontlik na mekaar te lees. Daar is soms herhaling en terugverwysings, maar om volledig in die prentjie te wees kan die hele reeks gerus gelees word.
- 4 *Glass Houses* gaan deels oor 'n waagstuk om dwelmhandelaars vas te trek, maar veral oor die geheimsinnige *cobrador*, 'n gemaskerde figuur wat verskyn en bloot in 'n openbare plek in 'n mantel gehul staan. Hy/sy is die gewete van iemand wat iets so verskrikliks gedoen het dat 'n gewete in sigbare vorm moet kom om vergelding te eis. Die verhaal ontkenoos fassinerend.
- 5 *Kingdom of the Blind* begin met 'n byeenkoms van drie eksekuteurs van die boedel van 'n vrou wat hulle glad nie geken het nie. Met kinkels in elke moontlike kabel ontwikkel dit in 'n moordraaisel wat slegs Gamache met sy besonderse insig en mensekennis kan oplos.
- 6 Boelies is die onderwerp in die Yslander **Yrsa Sigurdardottir** se jongste riller/speurverhaal *The Absolution*. Dis die derde in die reeks met die speurder Huldar en die kinder-sielkundige Freyja (met *The Legacy* en *The Reckoning* wat dit voorafgaan).
- 7 Selde word daar so diep gedelf in die siel van afknouers en die uitwerking op hul slagoffers en hul gesinne. Daar word bloedig, morsig en afgryslik met boelies afgereken. Daar is 'n ernstige waarskuwing: die gevolge van afknouery kan oor dekades strek en wraak kan met tyd meer kwaad laat uitbroei.
- 8 Die rol van sosiale media kom onder die loep. Afknouery kan glad nie meer ontsnap word nie. Wanneer 'n kind van die skool af tuis kom, is die boelie steeds daar op sosiale media en met 'n baie groter gehoor as in 'n geslote omgewing.
- 9 Baie vrae word gevra oor die huidige populariteit van misdaadfiksie. As jy 'n goudmyn wil oopskryf, ook in Afrikaans, skryf oor misdaad – vra vir Deon Meyer, Irma Venter en Rudie van Rensburg. Maar lees ons nie genoeg oor misdaad in die koerante nie? Hoekom wil ons ook in Storieland misdadigers aan die pen sien ry? Dalk juis omdat hulle vasgetrek word en boet vir hulle sondes, iets wat nie noodwendig in die werklikheid gebeur nie.
- 10 Wat die dieper sielkundige rede hiervoor ook al mag wees, lees sal ons lees, veral as vaardige storiëwewers soos al die genoemde skrywers 'n nuwe avontuur in hulle fiktiewe wêreld bekendstel. Koop, gaan huis toe, lees deurnag. Leesplesier gewaarborg.

[Verwerk uit: Malan, Marianna. 2020. Die verslawende misdaadfiksie van Penny, Sigurdardottir & Vargas. Aanlyn beskikbaar by: <<https://skrop.co.za/boeke/boeke-argief/>>. Datum van toegang: 24 Februarie 2023]

TEKS 2**'N HARTLIKE HALLO AAN AL MY KUIER-MENSE**

- 1 Die wyse mense sê daar is 'n seisoen vir alles in die lewe. Anders as in die natuur, waar seisoensveranderinge voorspelbaar is, dwing die lewe jou soms om seisoene te verander of jy nou wil of nie.
- 2 Bygesê, klimaatsverandering krap deesdae dinge so deurmekaar dat 'n mens 'n bloedige somersdag in die winter kry – dus is die natuur ook nie meer so voorspelbaar nie!
- 3 Dis baie maklik om in 'n put van mismoedigheid te beland wanneer die lewe jou dwing om 'n hoofstuk af te sluit: dood, siekte – selfs matriek! Die soort goed wat die trajek van jou lewenspad heeltemal verander. Hoekom gebeur dit nou met jou?! Jy weet ander mense kry nog swaarder, maar jy kan net fokus op daai een ding wat nou besig is om met jou te gebeur. Jy's seer én jy's kwaad: jy word gedwing om teen jou sin 'n ander stuk lewenspad te stap.
- 4 Ek wend my altyd na woorde as dinge moeilik gaan. Ek het jare gelede iewers gelees dit help om jou perspektief te verander.
- 5 Moenie fokus op die verlies nie, maar op die geleenthede. 'n Wyse gryse het ook op 'n keer vir my gesê ek moet leer om nie altyd 'n "spin" op gebeure te sit nie. Jy moet dit nie as positief of negatief sien nie, want dis net die lewe. Jy kan wel kies of dit uiteindelik (en dit kan jare vat) 'n positiewe uitwerking op jou gaan hê.
- 6 Ons kan baie leer uit die aangrypende lewensdrama van Rushana Theunissen (bladsy 10) en hoe sy haar gedwonge "seisoensverandering" met 'n positiewe gesindheid aanpak. Dr. Randall Ortel se storie (bladsy 14) spreek van iemand wat glad nie toegelaat het dat sy omstandighede sy droom belemmer nie.
- 7 Op 'n praktiese vlak het ek besluit ek gaan elke liewe tip gebruik in die storie oor alternatiewe vir Eskom-krag (bladsy 16), want dis mos waarvoor dié tydskrif daar is.
- 8 Dan, 'n vinnige een voor ek groet. Ek het gestik van die lag vir een van my kollegas se pa wat gedog het die opskrif op die voorblad van 2 Februarie 2023 (*Kay sê ja!*) verwys na my. Nog nie, uncle, maar ek aanvaar graag aansoek.

Tot volgende keer

Kay

[Verwerk uit: Karriem, Kay. 2023. 'n Hartlike hallo aan al my *Kuier*-mense [redakteursbrief]. In: *Kuier*, 2 Maart 2023: 4. Aanlyn beskikbaar by: <<https://epublikasies.netwerk24.com/html5/reader/production/default.aspx?pubname=&pubid=0106ba53-4aa8-49b3-bdbc-a28402d82f88>>. Datum van toegang: 27 Februarie 2023]

TEKS 3**As jy 'n veilige werk soek, soek verder ...***Markus Havenga*

"O, 'n motorjoernalis? Lekker werk, of hoe?"

Beslis hoe. Dis een van die gevaarlikste beroepe op aarde.

Jy mag dink ek sit heeldag, maar onthou: ek sit nie op 'n stabiele stoel nie. Ek moet motors bestuur en beoordeel. Met taxibestuurders en ander maniakke op die pad is ek nie altyd my lewe seker nie. 'n Teaterresensent mag sê sy moet ook teater toe ry vir haar werk. Maar sy kan uber! Ek moet self!

Die beoordeling verleen 'n nuwe vlak van gevaar. Ek moet daai 500 woorde wat ek aan die koerant lewer, versigtig kies, anders land allerlei missiele op my. Jawel, 'n oorlogkorrespondent moet ook koes vir koeëls en missiele, maar hy weet hy moet. Wat my kant toe kom, kom uit die bloute!

En my "kantoorstoel" is ook nie elke dag in dieselfde bakwerk nie: ek kry gereeld nuwe modelle om te toetsbestuur. Met anderman se kar moet ek superversigtig ry. En my sekuriteitswag by ons woonkompleks moet superwaaksaam wees om jaloerse "besoekers" van my werf af te hou.

Daardie jaloesie is nie alleen oor die ongelooflike verskeidenheid motors nie: dis ook die petrol in die petroltenk wat mense se gesigte groen maak. En soms, by 'n bekendstelling, beland 'n paar liter brandvoggies in my eie petroltenk – as beloning, sien.

Bekendstellings klink dalk plesierig – gratis kos en drank (gewoonlik darem alkoholvry – drink en bestuur is nooit 'n goeie idee nie ...). Maar is die joernalis by 'n modeparade so in haar pasoppens oor haar drankie? As jou kritiese woordeskat bestaan uit "vars", "fleurig" en "fabelagtig", hoef jy minder versigtig te wees. Ek moet soms uitwys dat 'n petroltenk piepklein is, en vra of die remme nie effektiewer moet wees nie.

Groot rolprentmaatskappye kan fliekresensente laat besoek deur frisgeboude handlangers as hulle krities was oor die nuutste trekpleisterfliek, maar die motorindustrie het groter, frisser en baie leliker handlangers as wat jy jou kan verbeel.

Ek verbeel my my eie handlanger sit oorkant die straat sodat niemand my erf betree terwyl ek slaap nie. Ek verbeel my al hierdie gevare – dit maak my werk meer opwindend as die gemoedelike mense met wie ek elke dag in aanraking kom!

[Verwerk uit: Havenga, Markus. 2023. As jy 'n veilige werk soek, soek verder ...
In: *Rol die wiele*, Februarie 2023: 62]

TEKS 4**MARILYN MONROE: FOTO IN GOUD***Lina Spies*

Die kleur van heuning en van hars,
 van seesand by 'n somersee:
 kartels ougoudse rooi streel
 à la Botticelli se Venus
 die slank nek. 5

Die badjas gee niks bloot
 wat dit bedek:
 daar is tinte branderblou
 waar die skuimwit handdoekstof
 oor hals en skouers vou 10
 en waar dit wegskuif is onopsigtelik
 die regterbors toevallig effens oop,
 'n paar los hare vee tot teen
 die lagplooitjies om die linkeroog
 met sy helder, onbevange blik 15
 onder die breë wenkbrouboog.

Die hande palms op mekaar
 is soos van 'n kind wat inslaap
 die kenmerkende gebaar
 of soos vir handeklap gelig, 20
 die glimlag is skaars kyker- en kameragerig:
 "Dit is maar skyn dat ek poseer:
 mooi is ek – lewensbly en eg."

Oor jou, Marilyn, het ek nooit geswymel;
 as tiener jou nie in my sterboeke geplak, 25
 maar nou meteens deur dié een foto geraak,
 wil ek vir die duur van die gedig
 jou ook as ikoon vereer:
 laat digters vir wie jy muse en kultus is
 – wat met die dood flankeer, 30
 met slaappille speel en met die see –
 besef: voor die blond gebleikte prikkelpop
 – groot geverfde mond, *beauty spot*, pendun wenkbroue –
 was jy 'n goue meisie rossig in die son.

[Oorspronklik uit die bundel *Die skaduwee van die son* (Human & Rousseau, 1998)
 Bron: Brink, André P. (samesteller). 2008. *Groot verseboek deel II*.
 Kaapstad: Tafelberg en Human & Rousseau (bl. 697)]

TEKS 5

FLITS UIT 'N BRAAIPAN

Sheila Cussons

Vet wat vat skiet maak seer, en huid gaan nie anders
voorgee nie, protesteer onmiddellik, vlam van woede
rooi. Lyf is reguit in sy reaksies, veins nooit soos
'n hart met kamma-ongeërgdheid; die ingewikkelde,
huigelende, dapper, gedrogtelike hart. 5
Sensasie deel ons met diere, met die engele intellek,
maar niks in die ganse heelal is alleniger as 'n gemoed –
God het Hom onsalige sorge op die hals gehaal toe Hy
besluit het: "Laat die mens wees!" en Hý – nadat dit
duidelik geblyk het dat geen van die vernufte wat 10
Hy saamgegee het: matesis, wysbegeerte, nie eens sy
gawe van religie, die ding wil laat werk nie – verplig was
om self in te spring – Tót met die eerste Pase die hemel
kon ophou hande wring, en elke beskermengel, yweriger as
ooit, sy take verrig, gesprekke kan voer selfs met oplaas 15
'n ontvanklikheid waar eers net stugge verbystering was –
Dier genoeg nog, lek ek die plek waar die vet gebrand het,
en wat die res betref: gans verander sedert Jesus, bedank ek
God nou vir sy onbesuis-geniale besluit om 'n wese te skep
wat nog náder sou aard aan sy eie Self, en dat dit eindelijk 20
uitgewerk het, en dat dit die einste hart is wat twyfelloos
kan sê: Dit is nie net "goed" nie, Heer; dis manjifiek.

[Oorspronklik uit die bundel *Verwikkelde lyn* (Tafelberg, 1983)
Bron: Brink, André P. 2008. *Groot verseboek deel I*.
Kaapstad: Tafelberg en Human & Rousseau (bl. 382)]

TEKS 6**ECCE HOMO***Wilma Stockenström*

Wat het hom tog besiel om te wíl regopstaan? Kierts! Tog nie net dors na kennis, die bykom van 'n appel bo-aan 'n baie groot, sugtende boom nie? Hande-viervoet sou hy ook, op 'n lei,	5
kon leer lees en skryf het, later die relatiwiteitsteorie vinger-in-die-sand kon uitgewerk het, en uitgegee het (want waarvoor?) met minder rugkwale. Hande-viervoet kan jy godsdienst beoefen,	10
loer in 'n mikroskoop, klavier speel, beelde boetseer, op jou rug rol om plafonne te beskilder, weer omrol en van jou steiers afklouter, fronsend, ingedagte, honger. Hande-viervoet is eet en drink speletjies,	15
paring vanselfsprekend. Alles gaan. Net toneel speel, lyk dit my, sou bedenklik ingewikkeld, haas onmoontlik en regtig lagwekkend wees. Regtig. 'n Kruipende Faust. 'n Klutaimnestra met swengelende	20
borste. Nee! Drama wil hoog reik! Daar staan hy nou met sy weekdele bloot, die mens, die sot, die groot toneelspeler.	

[Oorspronklik uit die bundel *Spieël van water* (Human & Rousseau, 1973)
Bron: Brink, André P. (samesteller). *Groot verseboek deel II*.
Kaapstad: Tafelberg en Human & Rousseau (bl. 595)]

TEKS 7**KRISIS***Elisabeth Eybers*

Dis hier waar ons twee skei – jy, Hart, en ek,
albei tot afskeid so onvoorbereid.

Die weg was lieflik waarlangs jy gelei't
maar dis verby, al staar jy terug. Nou strek
die pad langs klowe, afgrond en moeras.

5

Voortvarend en 'n lafaard soos altyd
en nooit in staat tot enige besluit
en siek daarby, is jy nou net 'n las.

Jy was die gas en gasheer by die fees,
die seremoniemeester en die nar:
jou dwase raad kan net die Hoof verwar
waar elke tree die laaste tree mag wees.
Kyk, dit word laat, die kermis is verby,
kan jy dit nie begryp? Hier moet ons skei.

10

14

[Oorspronklik uit die bundel *Die ander dors* (1946)
Bron: Eybers, Elisabeth. 1990. *Versamelde gedigte*.
Kaapstad: Human & Rousseau en Tafelberg.]

TEKS 8A

[Bron: Mouton, Fred. 2020. Beurtkrag en Kersfees [spotprent].

Aanlyn beskikbaar by: <<https://www.facebook.com/DieBurgerKoerant/photos/a.482927738102/10158130109853103/?type=3>> Datum van toegang: 2 Januarie 2023]

TEKS 8B

[Bron: Dr. Jack. 2022. Beurtkrag op Kersdag [spotprent]. Aanlyn beskikbaar by:
<<https://www.netwerk24.com/netwerk24/stemme/spotprente/die-burger-spotprent-23-desember-2022-20221222>> Datum van toegang: 2 Januarie 2023]

TEKS 9

Nota aan kandidate: Die inligting in die onderste reël van die advertensie word vergroot herhaal om leesbaarheid te vergemaklik.

via.
Regtig. Egtig.

DStv
kanaal 147
Kyk ook op Catch Up

Ons dam se ganse

Van werklikheidsprogramme tot leefstyl, moordsake tot mooimaak en koskuns tot kulkuns, jy sal vasgenael sit voor die TV.

via. – Regte mense. Regte stories.

www.viatv.co.za
[@viatvsa](https://www.facebook.com/viatvsa)
[@viatv](https://www.instagram.com/viatv)
[#VIA147](https://twitter.com/VIA147)

VIATV.CO.ZA
@VIATVSA
@VIATV
#VIA147

[Bron: Via – Ons dam se ganse [advertensie]. In: *Taalgenoot*, Winter 2021: bl. 2. Aanlyn beskikbaar by: <<https://epublikasies.netwerk24.com/html5/reader/production/default.aspx?pubname=&edid=60469708-bd20-484e-8a0d-17e871fa0ed1>> Datum van toegang: 2 Januarie 2023]